

راهبردهای دفاعی در پرتو آراء و اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای: با رویکرد خلع سلاح و کنترل تسلیحات

ابومحمد عسگرخانی^۱
ابوالقاسم بابتبار سرخی^۲
سیدمحمد جعفری نژاد^۳

چکیده

تأمین دفاع و امنیت در گفتمان خلع سلاح و کنترل تسلیحات، از حوزه‌های بسیار حیاتی در قلب سیاست بین‌المللی دولت‌ها است. لذا تأمین امنیت به‌عنوان ضرورتی انکارناپذیر، از اقدامات مهم استراتژیست‌ها در جایگاه نظر و اجرای آن توسط مدیران این بخش است. این امر سبب شده دولت‌ها به‌عنوان بازیگران اصلی به دنبال تدوین راهبردهای خود در حوزه دفاع و در بستر رعایت گفتمان خلع سلاحی و کنترل تسلیحاتی به‌منظور افزایش قدرت نرم و همراه کردن افکار عمومی جامعه بین‌المللی نسبت به صلح‌آمیز بودن اقدامات دفاعی خود باشند. جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یکی از اثرگذارترین بازیگران اصلی منطقه نیز در جهت حفظ امنیت پایدار خود از این امر مستثنی نیست؛ از آنجا که دیدگاه دفاعی رهبران هر جامعه تشکیل‌دهنده میانی دفاعی آن جامعه است، ما را بر آن می‌دارد به واکاوی اندیشه‌های رهبر جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان فرماندهی کل قوا با رویکردی به مقوله خلع سلاح و کنترل تسلیحات در چارچوب نظری بر ساخته از ایدئولوژی انقلاب اسلامی و آنچه از یک حکومت اسلامی انتظار می‌رود، بپردازیم. از این منظر پرسش اصلی این است که: «راهبرد جمهوری اسلامی ایران در پرتو آراء و اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای با رویکرد خلع سلاحی و کنترل تسلیحاتی چگونه تدوین شده است؟» برای پاسخ به این پرسش از روش کتابخانه‌ای و سیر در آیات قرآن کریم، روایات ائمه معصومین(ع) و مجموعه بیانات مقام معظم رهبری استفاده شده است.

کلید واژه‌ها: دفاع، امنیت، خلع سلاح، کنترل تسلیحات، قدرت نرم.

Email: asgarkhani@yahoo.com
Email: ab.ba6v@chmail.ir
Email: mohamad_j@yahoo.com

۱- دانشیار گروه علوم سیاسی دانشگاه تهران
۲- کارشناسی ارشد دیپلماسی دانشگاه مالک اشتر (نویسنده مسئول)
۳- کارشناسی ارشد دیپلماسی دانشگاه مالک اشتر

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۸/۰۲

مقدمه

خلع سلاح و کنترل تسلیحات در اواخر قرن نوزدهم به بعد، از مباحث مهم در عرصه روابط بین‌الملل بوده و پیوستگی خلع سلاح و کنترل تسلیحات با امنیت و منافع ملی سبب شده است تا پیوستن و یا ملحق نشدن به این معاهدات و کنوانسیون‌ها بر مبنای راهبرد دفاعی هر بازیگر متفاوت باشد. از این مبنای برخی نسبت به تولید سلاح، رویکردی خلع سلاحی داشته‌اند و برخی کنترل تسلیحات را مبنای امنیت بین‌الملل قرار داده‌اند.

پیروزی انقلاب اسلامی و حاکمیت نظام ولایت فقیه و تغییر معادلات و مناسبات نظام بین‌الملل، شرایط را به گونه‌ای رقم زد که می‌توان ایران را به‌عنوان یکی از اثرگذارترین بازیگران اصلی منطقه در عرصه‌های ژئوپلتیک و ژئواستراتژیک به‌حساب آورد. لذا با عنایت به این که نظام حاکمیتی جمهوری اسلامی ایران بر مبنای اعتقاد به ولایت مطلقه فقیه استوار گردیده، تبیین اندیشه‌های دفاعی- نظامی امام خامنه‌ای به‌عنوان فرمانده کل قوا نسبت به کنوانسیون‌ها و معاهدات خلع سلاحی و کنترل تسلیحاتی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

لذا پرسش اصلی این است که، «راهبرد جمهوری اسلامی ایران در پرتو آراء و اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای با رویکرد خلع سلاحی و کنترل تسلیحاتی چگونه تدوین شده است؟» برای پاسخ به این پرسش از روش کتابخانه‌ای و سیر در آیات قرآن کریم و روایات ائمه معصومین(ع) و مجموعه بیانات مقام معظم رهبری استفاده شده است.

هدف اصلی این مقاله توسعه و تبیین دانش دفاعی بومی در حوزه خلع سلاح و کنترل تسلیحات است. با توجه به این هدف، اندیشه‌ها و آرای دفاعی مقام معظم رهبری به‌عنوان فرمانده کل قوا مبنای تحلیل انتخاب‌شده است و هدف فرعی این مقاله نیز ایجاد فضای گفتمانی در جامعه علمی نسبت به شناخت و آشنایی با آراء و نظریات امام خامنه‌ای به‌خصوص نسبت به امر دفاع و امنیت است.

۱- مفهوم شناسی

۱-۱. امنیت

باید توجه داشت که «امنیت^۱، دل‌مشغولی اصلی هر جامعه و تأمین آن، وظیفه و کارویژه هر حکومت^۲ است.» (ساعد و همکار، ۱۳۸۹: ۱۱) اما عده‌ای معتقدند که امنیت همیشه یک مفهوم نسبی است و امنیت مطلق رؤیایی بیش نیست. (Booth, ۲۰۰۷: ۱۰۵)

امنیت در تئوری‌های کلاسیک روابط بین‌الملل، عمدتاً به معنای امنیت فیزیکی است که در راستای بقاء قرار دارد (۲: ۲۰۰۸: steele); بقاء و پیشرفت هر جامعه در گرو اقدامات بازدارنده^۳ تدافعی و تقابلی مناسب نسبت به هرگونه تهدید^۴ و حادثه نوظهور است. لذا چون افزایش توانمندی در حوزه دفاع با تولید جنگ‌افزار میسر می‌شود، معاهدات خلع سلاحی و کنترل تسلیحاتی برای جلوگیری از رقابت مخرب تسلیحاتی نیازسنجی گردیده است.

۱-۲. خلع سلاح

خلع سلاح عبارت است از تقلیل یا حذف بعضی از سلاح‌ها یا کلیت آن‌ها جهت پایان دادن به مسابقه تسلیحاتی. باور بر این است که با امحاء یکی از جلوه‌های نوعی مبارزه قدرت در صحنه بین‌المللی، می‌توان آثار نوعی این مبارزه، یعنی هرج‌ومرج بین‌المللی و جنگ را از بین برد. (مورگنتا، ۱۳۷۴: ۶۳۰) خلع سلاح برگرفته از اندیشه‌های ایده‌آلیستی کانت و ویلسون است. بند یک ماده هشت میثاق جامعه ملل، حفظ صلح را در گرو کاهش تسلیحات کشورها می‌داند؛ همچنین ماده ۲۶ منشور سازمان ملل یکی از مهم‌ترین شرایط حفظ صلح را به کار بردن تدابیری جهت صرف حداقل منابع انسانی و اقتصادی جهان برای تسلیحات می‌داند. رویکرد خلع سلاح «اعم از این‌که به شکل کامل (حذف کامل تسلیحاتی) و یا جزئی (حذف نوعی خاصی از تسلیحات) باشد.» (Richard, ۲۰۰۱: ۸۹) در هر صورت از طریق کاهش جنگ‌افزار به دنبال کاهش جنگ و در نهایت در پی ایجاد صلح و امنیت پایدار در جهان و رخت بر بستن جنگ از گستره گیتی است.

¹. Security

². Government

³. Threats

⁴. Threats

خلع سلاح به مفهوم تحدید، کنترل و کاهش ابزار جنگ است؛ خواه این ابزار، نیروی انسانی باشد یا نیروی مادی. این مفهوم از لحاظ لغوی، انهدام کامل تسلیحات را در بر می‌گیرد. ایمانوئل کانت^۱ در «صلح دائم» خود، خواستار حذف تسلیحات به‌عنوان سومین ماده از صلح دائمی بین دولت‌ها شد و در قرن نوزدهم نیز جنبش خلع سلاح در بسیاری از کشورها آغاز گردید. (عسگرخانی، ۱۳۸۳: ۱۲۱)

۱-۳. کنترل تسلیحات

کنترل تسلیحات، عبارت است از تنظیم مسابقه تسلیحاتی با هدف ایجاد نوعی ثبات نظامی. کنترل تسلیحات، یعنی تلاش برای تقویت صلح بین‌المللی از طریق افزایش ثبات نظامی. (مورگنتا، ۱۳۷۴: ۶۳۰) کنترل تسلیحات، برگرفته از رئالیسم و عملکرد آمریکا و شوروی به‌عنوان رقبای اصلی جنگ سرد در نیمه قرن بیستم میلادی است. طرفداران کنترل تسلیحات، برخلاف معتقدان به خلع سلاح که نگاه بدبینانه‌ای به تسلیحات دارند، نقش جنگ‌افزارها و تسلیحات نظامی را حتی در تقویت صلح و امنیت بین‌الملل مثبت می‌دانند. کنترل تسلیحات، در واقع تلاش بین‌المللی در جهت تحدید تعداد و نوع تسلیحات، فناوری و تدارکات مربوط به آن‌ها، گسترش و یا استفاده از آن‌ها است. کشورهایی که درگیر کنترل تسلیحات شده‌اند نه به خاطر نگاه آرمان‌گرایانه، بلکه به جهت ارتقاء امنیت خود چنین رویکردی را اتخاذ کرده‌اند. در واقع این رویکرد برخلاف رویکرد قبلی که به دنبال حذف کامل جنگ بود، به دنبال کاهش خطر جنگ است و در صورت لزوم، در پی آن است که؛ خطر جنگ را به‌طور گسترده از صحنه روابط بین‌الملل دور کند تا جامعه بشریت بتواند در کنار هم به زندگی مسالمت‌آمیز ادامه دهند، لاجرم اگر جنگی به وقوع پیوست این رویکرد به دنبال آن است تا تخریب مبتنی بر جنگی که رخ داده است را کاهش دهد و از اثرات درد و رنج غیرضروری بکاهد.

۲- آراء و اندیشه‌های امام خامنه‌ای در مقام فرماندهی کل قوا

در این مقاله برحسب ضرورت، به دیدگاه‌های مقام معظم رهبری نسبت به مقوله دفاع در بستر آموزه‌های دین مبین اسلام (قرآن کریم و سنت پیامبر اسلام^(ص) و ائمه معصومین^(ع)) و همچنین

^۱ . Immanuel Kant

طریقه حفظ وحدت و مبارزه با دشمنان میهن اسلامی بر اساس ایدئولوژی انقلاب اسلامی خواهیم پرداخت، سپس آراء و اندیشه‌های ایشان را در تبیین راهبرد امنیت و دفاع مورد مذاقه قرار خواهیم داد.

۱-۲. آراء و اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای در بستر آموزه‌های دینی

۱-۱-۲. جهاد و جایگاه آن (نظریه دفاع مقدس)

دفاع به‌عنوان امری طبیعی و ذاتی، حقی است که وجودش در هیچ دوره‌ای از تاریخ مورد تردید و انکار قرار نگرفته است. این اصل در حقوق بین‌الملل، تحت عنوان دفاع مشروع یا حق ذاتی دفاع از موجودیت خود در برابر تهاجم، به رسمیت شناخته شده است. از حق دفاع در اسلام با عنوان جهاد یاد می‌شود؛ لذا از آنجایی که اسلام به کرامت انسانی اهمیت والایی می‌دهد و آزادی را اساس آن برمی‌شمارد، دفاع را در مقابل هر عاملی که باعث تضعیف کرامت انسانی و نفی آزادی بشود، واجب می‌داند.

جهاد در لغت به معنای توان، سختی و در اصطلاح به معنای «به کار گرفتن نهایت تلاش و توان در مقابله با دشمن» برای اعتلای کلمه الله و از بین بردن آیین شرک است. در بیشتر متون لغت، فقه و تفسیر، عنوان جهاد به «مقاتله العدو» یعنی اقدام به عملیات مسلحانه با دشمن تعریف شده است. در زبان فارسی، واژهٔ برابر جهاد نیز ستیز، پیکار، جنگ، نبرد و رزم است. (جعفری، ۱۳۹۱: ۱۳)

«جهاد، آن عرضِ عریض و آن عملِ شامل و عام و نافع تمام‌نشدنی است که در انواع و اشکال مختلف تحقق پیدا می‌کند. معیار جهاد، شمشیر و میدان جنگ نیست. معیار جهاد، همان چیزی است که امروز در زبان فارسی ما در کلمه «مبارزه» وجود دارد. پس جهاد یعنی «مبارزه». در مبارزه، دو چیز حتماً لازم است: یکی این‌که در آن جدّ و جهد و تحرّکی باشد. انسان در رختخواب یا در پستوی خانه که نمی‌تواند مبارزه کند! در مبارزه، باید جدّ و جهدی وجود داشته باشد. پس اوّل این‌که در آن جدّ و جهد و تلاش و تحرّک باشد. دوم این‌که، در مقابلش دشمنی باشد. مبارزه، در آن‌جا که دشمن نیست، معنا ندارد. پس جهاد متقوم بر این دو رکن است: یکی این‌که در آن جدّ و جهد باشد؛ دیگر این‌که در مقابل دشمن باشد. اگر کسی علیه دوست جدّ و جهد کند، این جهاد نیست؛ بلکه فتنه و اخلال است. اگر کسی در مقابل دولت حق، در مقابل صلاح و نظام حق، جدّ و جهد و تلاش کند، این فتنه و محاربه است؛ جهاد نیست. اگر همه این‌ها در

مقابل دشمن خدا و دشمن «علی لسان الله و لسان رسوله و اولیائه علیهم السلام» باشد، می‌شود جهاد فی سبیل‌الله.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۳/۰۶/۲۰)

بنابراین می‌توان بیان داشت، ضرورت جهاد نیز دفع خطر برای حفظ صلح و امنیت است. مقام معظم رهبری با این نگرش در اصالت صلح و دفاع از حریم امنیت و رفع موانع که اقتضای جهاد است، فرمودند: «ما به دنیا ثابت نمودیم که جنگ طلب نیستیم و نشان داده‌ایم که به وجود صلح در همه منطقه بلکه همه عالم، از صمیم دل علاقه‌مندیم.» لذا ایشان در اثبات ادعای خود می‌فرمایند:

«ما معتقدیم در صلح و آرامش می‌توان به سازندگی درونی و بیرونی پرداخت. ما جنگ طلب نیستیم، از اول هم نبودیم، آنها جنگ را بر ما تحمیل نمودند. ما ملتی هستیم که از خودمان دفاع می‌کنیم، خوب هم دفاع می‌کنیم. ما مردمی نیستیم که عقب بنشینیم و به دشمن پشت کنیم؛ ما با خطر مواجه می‌شویم.» (منصوری لاریجانی، ۱۳۷۹: ۵۳-۵۲)

۲-۱-۲. نفی سلطه بیگانگان یا تأکید بر قاعده نفی سبیل

نفی سبیل قاعده‌ای اسلامی است که هرگونه تسلط کفار بر مسلمانان را در هر زمینه‌ای از جمله سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و نظامی جایز نمی‌شمارد؛ قاعده مزبور برگرفته از آیه مبارکه سوره نساء است که قرآن کریم رعایت این قاعده را ضروری می‌داند و می‌فرماید:

«الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فِتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعُكُم مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لَنْ يُجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا.» (سوره نساء، آیه ۱۴۱)

یعنی؛ «همانان که مترصد شمایند پس اگر از جانب خدا به شما فتحی برسد می‌گویند مگر ما با شما نبودیم و اگر برای کافران نصیبی باشد می‌گویند مگر ما بر شما تسلط نداشتیم و شما را از (ورود در جمع) مؤمنان باز نمی‌داشتیم. پس خداوند روز قیامت میان شما داوری می‌کند و خداوند هرگز بر (زیان) مؤمنان برای کافران راه (تسلطی) قرار نداده است.»

آیات و روایات بسیاری دلالت دارند که هرگونه ارتباط، داد و ستد و پیمانی که موجب سلطه بیگانگان بر مسلمان شود، یا فضا را برای سلطه آماده کند، اعم از سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و نظامی ناروا است. فقها از این مطلب تحت عنوان «قاعده نفی سبیل» یاد می‌کنند.

در اندیشه امام خامنه‌ای، پیشرفت و رسیدن به کمال، در بندگی و سر فرود آوردن در پیشگاه خدا و حاکمیت حق بر جسم و جان است و قرار نگرفتن در چنبره و سلطه اجنبی را رمز موفقیت و کمال می‌دانند. ایشان در فرازی می‌فرمایند: «اسلام، دین توحید است و توحید یعنی رهایی انسان از عبودیت و اطاعت و تسلیم در برابر هر چیز و هر کس به جز خدا؛ یعنی گسستن بندهای سلطه نظام‌های بشری؛ یعنی شکستن طلسم ترس از قدرت‌های شیطانی و مادی؛ یعنی تکیه بر اقتدارات بی‌نهایتی که خداوند در نهاد انسان قرار داده و از او به‌کارگیری آنها را همچون فریضه‌ای تخلف‌ناپذیر، طلب کرده است؛ یعنی اعتماد به وعده الهی در پیروزی مستضعفین بر ستمگران و مستکبرین به شرط قیام و مبارزه و استقامت؛ یعنی دل بستن به رحمت خدا و نهراسیدن از احتمال شکست؛ یعنی استقبال از زحمات و خطراتی که در راه تحقق وعده الهی، آدمی را تهدید می‌کند؛ یعنی مشکلات راه را به حساب خدا گذاشتن و خود را به پیروزی حتمی و نهایی امیدوار داشتن؛ یعنی در مبارزه، چشم به هدف عالی - که نجات جامعه از هرگونه ستم و تبعیض و جهل و شرک است - دوختن و عوض ناکامی‌های شخصی و میان راهی را نزد خدا جستن؛ و خلاصه یعنی خود را مرتبط و متصل به اقیانوس لایزال قدرت و حکمت الهی دیدن و به سمت هدف اعلی، با امید و بی‌تشویش شتافتن.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۶۹/۰۳/۱۰) ایشان در ادامه اشاره می‌کنند:

«همه عزت و اعتلایی که به مسلمین وعده داده شده، در سایه چنین ایمان و درک روشن و عمیقی از توحید است. بدون فهم درست و پایبندی عقیدتی و عملی به توحید، هیچ‌کدام از وعده‌های الهی درباره مسلمانان عملی نخواهد شد. در دوران سلطه استکبار، غفلت از توحید ناب اسلامی و مفهوم زندگی شمول آن بود که صحنه را برای بت‌های استعمار باز گذارد و به خداوندان زر و زور، فرصت تاخت‌وتاز داد. دشمنان با نقشه‌های از پیش آماده شده، دین را در کشورهای اسلامی از صحنه زندگی راندند و شعار جدایی دین از سیاست را در این کشورها تحقق بخشیدند. نتیجه این شد که پیشرفت علمی غرب بتواند این کشورها را یک‌باره به صورت تابعی از کشورهای صنعتی درآورد و سرنوشت سیاسی و اقتصادی آن را برای مدت‌های طولانی و جبران‌ناپذیر، به دست غارتگران غربی بدهد.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۶۹/۰۳/۱۰)

امام خامنه‌ای سلطه بیگانگان بر کشورهای اسلامی را آغازی در جهت نابودی تفکر اسلامی و در نهایت، محو تمدن اسلامی می‌داند؛ چراکه معتقد است بیگانگان با هر ابزاری به دنبال حاکمیت اندیشه‌های خود و تسلط بر جسم و جان کشورهای منادی انسانیت هستند و از هیچ

تلاشی فروگذار نمی‌کنند. رهبر انقلاب اسلامی در یکی از بیانات خود، راه برون‌رفت از سیطره و سلطه بیگانگان را چنین مطرح می‌کند: «من همین‌جا به ملت‌های مسلمان عرض می‌کنم اگر امروز شما می‌بینید که لحن دنیای غرب در برابر شما نرم‌تر شده است، این در نتیجه همین بیداری عمومی و ایستادگی در دنیای اسلام است. وعده بی‌تخلف خداوند که پیروزی مؤمنان را وعده کرده است، تحقق پیدا نمی‌کند، مگر در صورتی که مؤمنان ایستادگی کنند، پافشاری کنند، جان‌فشانی کنند. همان مقداری که این ایستادگی دیده شد، ورق برگشت؛ دنیای اسلام در مقابل غرب از آن حالت تحقیرشدگی خارج شد. در گذشته، دنیای سلطه و قدرتمندان سلطه‌گر نسبت به کشورهای اسلامی به‌طور دلخواه تصمیم‌گیری می‌کردند؛ نه نظر ملت‌های مسلمان و نه نظر دولت‌های اسلامی را حتی سؤال هم نمی‌کردند. اگر نفت داشتند، برای نفتشان؛ اگر بازار داشتند، برای بازارشان برنامه‌ریزی می‌کردند، تصمیم می‌گرفتند و آن تصمیم باید عمل می‌شد. با بیداری دنیای اسلام این وضعیت تا حد زیادی تغییر پیدا کرد. مسلمان‌ها باید این تجربه را در همه دنیای اسلام به‌عنوان یک تجربه موفق و مغتنم قدر بدانند و راه خودشان را بر اساس آن تنظیم بکنند. آنچه ملت‌ها را عزیز می‌کند، سربلند می‌کند، ایستادگی آن‌هاست.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۸/۰۳/۱۴)

۲-۱-۳. اصل نفی ظلم و ظلم‌پذیری

این اصل نه تنها ظلم کردن را نهی و منع می‌کند، بلکه پذیرش ظلم و تن به ظلم دادن را نیز محکوم می‌داند. این اصل اساسی و مهم متأثر از آیات مختلف قرآن مبنی بر نفی ظلم و ظلم‌پذیری است؛ از جمله آیه:

«فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ.» (سوره بقره، آیه ۲۷۹)

یعنی؛ «و اگر (چنین) نکرديد، بدانيد به جنگ با خدا و فرستاده وی، برخاسته‌ايد؛ و اگر توبه کنید، سرمایه‌های شما از خودتان است. نه ظلم کنید و نه زیر بار ظلم روید.»
در آیه شریفه دیگر می‌فرماید:

«وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ.» (سوره بقره، آیه ۱۲۴)

یعنی؛ «و چون ابراهیم را پروردگارش با کلماتی بیازمود و وی آن همه را به انجام رسانید [خدا به او] فرمود من تو را پیشوای مردم قرار دادم. [ابراهیم] پرسید از دودمانم [چطور] فرمود پیمان من به بیدادگران [ظالمان] نمی‌رسد.»

از آنجا که خداوند، عدالت را تنها در سایه‌سار نفی هر گونه ظلم و ستمگری در آدمی می‌داند بر این اساس هرگونه گرایش ولو اندک به ظلم را قبیح شمرده و از آن نهی می‌کند. چراکه گرایش به ظالم، منجر به جری شدن^۱ و به طور غیرمستقیم همراهی در ظلم او می‌گردد تا به واسطه این همراهی بر عمل خود اصرار بورزد. از این رو قرآن کریم می‌فرماید:

«وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ.» (سوره هود، آیه ۱۱۳)

یعنی؛ «و به کسانی که ستم کرده‌اند متمایل مشوید که آتش [دوزخ] به شما می‌رسد و در برابر خدا برای شما دوستانی نخواهد بود و سرانجام یاری نخواهید شد.»

امام خامنه‌ای می‌فرماید: «معنی ندارد و ممکن نیست که کسی معتقد به اسلام باشد، ذره‌ای پایبند به اسلام باشد، ولی زیر بار زور برود و ظلم را قبول کند. در اسلام، همان قدر که ظلم کردن بد است، تسلیم ظلم شدن هم همان قدر بد است.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۶/۰۸/۱۴)

در دعای مکارم الاخلاق، امام سجّاد می‌فرماید:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَ لَا أَظْلَمَنَّ وَ لَا أَظْلَمَنَّ وَ أَنْتَ مُطِيقٌ لِلدَّفْعِ عَنِّي، وَ لَا أَظْلَمَنَّ وَ أَنْتَ الْقَادِرُ عَلَى الْقَبْضِ مِنِّي، وَ لَا أَضِلُّنَّ وَ قَدْ أَمَكَّنْتَكَ هِدَايَتِي، وَ لَا أَفْتَقِرَنَّ وَ مِنْ عِنْدِكَ وَسْعِي، وَ لَا أَطْعِينَنَّ وَ مِنْ عِنْدِكَ وَجْدِي.»
(صحیفه سجّادیه، ۱۳۷۶، دعای ۲۰: ۱۱۵)

یعنی؛ «بار خدایا بر محمد و خاندان او درود فرست و مگذار که ستم‌دیده شوم. درحالی که تو بر جلوگیری از ستم به من توانایی و نه من به دیگری ستم کنم که تو می‌توانی مرا باز داری و گمراه نشوم در حالی که بر هدایت من توانایی و بی‌چیز و نیازمند نگردم که گشایش روزی من از تو است و (در بین مردم) سرکشی نکنم که توانگری من از تو است.»

۲-۱-۴. دشمن‌شناسی

نگرش امام خامنه‌ای به مقوله دشمن‌شناسی یک نگاه واقع‌بینانه و به دور از نگاه سطحی و موضعی است. ایشان به دشمن به‌عنوان یک واقعیت مسجل و دارای برنامه می‌نگرند که در مقابله با آن نیز می‌بایست برنامه داشت تا در مواجهه در کارزار با ایشان موفق بود و از

۱. جسور شدن یا گستاخ گردیدن.

مکرشان در امان ماند. ایشان می‌فرمایند: «آن‌ها مکر و توطئه می‌کنند؛ ما باید در مقابل آنها ضد مکر، ضد توطئه و ضد حمله کنیم؛ «و مکروا و مکرالله» (سوره آل عمران، آیه ۵۴)؛ و «یکیدون کیداً و اکید کیداً.» (سوره الطارق، آیات ۱۶-۱۵)

رهبر انقلاب اسلامی در این خصوص اشاره‌های فراوانی دارند که از آن جمله می‌توان به بیانات زیر اشاره داشت:

«اگر از دشمنی آنها غفلت کردیم، بخته‌ایم. اگر برای ضد حمله آنها چاره‌ای نیندیشیم، دشمن را به دست خود موفق کرده‌ایم. این که من مرتب به مسئولان، به مردم و به خصوص به جوانان هشدار می‌دهم، به این خاطر است.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۰/۰۸/۱۲)

همچنین می‌فرمایند؛

«امروز ما باید بدانیم این دشمن ناکام مانده در مقابل ملت ایران نقشه‌اش چیست. باید بیدار باشیم؛ «العالم بزمانه لا تهجم علیه اللوابس» اگر صحنه را بشناسیم، عرصه را بشناسیم، دشمن را بشناسیم، نقشه دشمن را بدانیم، غافلگیر نخواهیم شد.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۷/۰۲/۱۶)

به هر حال همان‌گونه که شناخت نیروهای خودی و وضعیت و توانایی‌های داخلی ضروری است، شناسایی دشمن اعم از دور و نزدیک، ضعیف و قوی و بالقوه و بالفعل نیز یک ضرورت انکارناپذیر در دفاع به شمار می‌آید. (منصوری، ۱۳۷۸: ۹۷) امیر مؤمنان علی (ع) در هوشیاری و شناخت دشمن می‌فرمایند: «کسی که از دشمنش غفلت ورزد، مکر و حيله‌های دشمنش او را بیدار می‌کند.» (مصباحی، ۱۳۷۸: ۸۶)

رهبر معظم انقلاب اسلامی، نشناختن دشمن را به مخزنی بی‌حصار تشبیه می‌کند و می‌فرماید: «شناخت دشمن، محصول همه آن شناخت‌ها و متمم و مکمل آنهاست. بدون آن، دل و ذهن مسلمان، مخزنی بی‌حصار است که از دستبرد راهزن و خائن و غارت‌گر، مصون نیست.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۷/۰۱/۱۲) ایشان چگونگی برخورد با دشمن را در آینده این‌چنین به تصویر می‌کشند و چشم‌اندازی روشن را برای ما رقم می‌زنند:

«ما در برنامه‌ریزی‌ها، همیشه باید جلوتر از دشمن حرکت کنیم. در مقابل فعالیت دشمن، کشور نباید در حال انفعال به سر ببرد. هوشمندانه باید نقشه دشمن را حدس زد و تشخیص داد و جلوتر از دشمن عمل کرد.» (امام خامنه‌ای، ۰۱/۰۱/۰۱)

(۱۳۹۲)

۲-۱-۵. استراتژی عاشورایی جنگیدن

امام خامنه‌ای می‌فرماید: «درس‌های عاشورا یک بحث زنده و جاودانه و همیشگی است و مخصوص زمان معینی نیست. درس عاشورا، درس فداکاری و دین‌داری و شجاعت و مؤاسات و درس قیام‌الله و درس محبت و عشق است.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۷/۰۲/۱۸) و همچنین در بیانات ایشان آمده است:

«ماجرای عاشورا عبارت است از یک حرکت عظیم مجاهدت‌آمیز در هر دو جبهه. هم در جبهه مبارزه با دشمن خارجی و برونی و هم در جبهه درونی.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۱/۱۱/۰۶)

ایشان معتقدند عاشورا چگونگی جنگیدن و چرایی جنگیدن را هم در جبهه دشمن خارجی و هم در جبهه داخلی می‌آموزد؛ چراکه عاشورا نبرد بین حق و باطل بوده، جنگ عقیده و دفاع از عقیده بوده، نه‌راسیدن از دشمن، شجاعت و ایثار بوده و همچنین درسی به بلندای تاریخ بوده است تا اندیشه حق بماند. ایشان می‌فرمایند:

«عاشورا پیام‌ها و درس‌هایی دارد. عاشورا درس می‌دهد که برای حفظ دین، باید فداکاری کرد، درس می‌دهد که در راه قرآن، از همه چیز باید گذشت، درس می‌دهد که در میدان نبرد حق و باطل، کوچک و بزرگ، زن و مرد، پیر و جوان، شریف و وضع و امام و رعیت، باهم در یک صف قرار می‌گیرند. درس می‌دهد که جبهه دشمن با همه توانایی‌های ظاهری، بسیار آسیب‌پذیر است. (همچنان که جبهه بنی‌امیه، به وسیله کاروان اسیران عاشورا در کوفه آسیب دید، در شام آسیب دید، در مدینه آسیب دید و بالأخره هم این ماجرا، به فنای جبهه سفیانی منتهی شد.)» (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۱/۰۴/۲۲)

۳- اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای مبتنی بر ایدئولوژی انقلاب اسلامی

۳-۱. تأکید بر بسیج و تفکر بسیجی

در نگاه نخست ممکن است تصور شود بسیج یک نهاد صرفاً نظامی است که در مواقع به مخاطره افتادن امنیت و حاکمیت کشور، در کنار سایر نیروهای مسلح به دفاع از کیان نظام اسلامی می‌پردازد؛ اما از دیدگاه امام خامنه‌ای، «چیز مهمی که باید مورد توجه قرار گیرد، تنوع عرصه‌های حضور بسیج است، خیلی کارها هست که باید انجام گیرد که جزء با روحیه بسیجی و با همین ایمان جوشان امکان‌پذیر نیست.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۸/۰۹/۰۴) ایشان می‌فرمایند:

«بسیج یعنی به صحنه آمدن و به میدان آمدن، چه میدانی؟ میدان چالش‌های حیاتی و اساسی. میدان‌ها و چالش‌های اساسی زندگی چیست؟ فقط آن وقتی است که به کشوری حمله می‌شود و مردم آن کشور به صحنه بیایند تا از مرزهای خودشان دفاع کنند؟ البته که نه؛ این فقط یکی از موارد به میدان آمدن است، آن وقتی هم که به فرهنگ و اعتقادات و باورهای ریشه‌دار یک ملت اهانت می‌شود و آن را تحقیر می‌کنند، جای به میدان آمدن است، آن وقتی هم که جبهه‌های فکری و فرهنگی دنیا برای تسخیر ملت‌ها با ابزارهای فوق مدرن می‌آیند تا ملتی را از سابقه و فرهنگ و ریشه خود جدا کنند و به راحتی آن را زیر دامن خود بگیرند، جای به میدان آمدن است.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۴/۰۳/۰۵)

مقام معظم رهبری بر این باور هستند که بسیج، «مجموعه‌ای است که دشمن را بیم‌ناک و دوستان را امیدوار و خاطر جمع می‌کند.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۶/۰۹/۰۵) در عین حال، «عرصه حضور بسیج خیلی وسیع‌تر از عرصه نظامی است. اینی که من بارها گفتم و تکرار می‌کنم که نباید بسیج را یک نهاد نظامی به حساب آورد، تعارف نیست؛ بلکه حقیقت قضیه این است.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۹/۰۴/۰۲) همچنین اشاره می‌کنند:

«بسیج، جمع فداکاری از مردم‌اند، برای مردم؛ تشکیل یک مجموعه‌ای در حرکت عظیم یک ملت مجاهد. حضور در دفاع، حضور در علم، حضور در هنر، حضور در سازندگی، حضور در سیاست، در فرهنگ، در کمک به مستضعفان، در کمک به درماندگان، در تولید، در فناوری، در پیشبرد مسائل گوناگون کشور، در ورزش، در درخشش‌های بین‌المللی، در هر کار خیر، این حرکت بسیج است؛ حرکتی مردمی، برای مردم، در دل مردم، از خود مردم، از همه قشرها، زنان، مردان، جوانان، پیران، نوجوانان، از اصناف گوناگون؛ یعنی تشکیل یک مجموعه حزب‌الله واقعی.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۰/۰۹/۰۶)

۲-۳. دوری از ترس و تهدید بیگانگان

امام خامنه‌ای هراس (ترس) را عامل بدبختی و زبونی ملت‌ها می‌دانند که در صورت متصف بودن به این صفت، چیزی جز شکست نتیجه آن نخواهد بود. ایشان می‌فرمایند:

«ایستادگی وسیله پیروزی است، منتها کسانی که مقاومت می‌کنند، باید از خطرات مقاومت نترسند. اگر ترسیدند، در مقاومتشان اختلال پیدا خواهد شد و پیروزی به دست نخواهد آمد و این، آفت اغلب ملت‌ها و جماعات است، که وسط راه دچار ترس می‌شوند. اگر آن گروه، ملت و جماعتی که می‌خواهد مقاومت کند،

از فقدان لذایذ زندگی، از فقدان حیات و از فقدان راحتی نترسد و ناراحت و آشفته نشود و پیش برود، بدون تردید مقاومت با پیروزی همراه است. این مقاومت وقتی با ایمان باشد، ادامه پیدا خواهد کرد. لذا می‌گوییم و همیشه گفتیم که ایمان همراه با مقاومت، به دنبالش پیروزی است.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۵/۰۷/۲۱)

رهبر انقلاب اسلامی خطرپذیری را مقابل ترس می‌داند که می‌تواند نقش به‌سزایی در موفقیت داشته باشد و در این ارتباط می‌فرماید: «خطرپذیری؛ نقطه مقابل آن، ترس است. ترس از چه؟ ترس از عدم موفقیت؛ وارد نشویم که مبادا موفق نشویم؛ حرکت نکنیم که مبادا نرسیم؛ اقدام نکنیم که مبادا مورد قبول قرار نگیرد؛ اقدام نکنیم که مبادا برای ما مشکلات ایجاد کند. این‌ها همه‌اش نقطه مقابل خطرپذیری است. یکی از خصوصیات خوب غربی‌ها - که ما خصوصیات بد و خوب، هر دو را در کنار هم می‌بینیم و انکار نمی‌کنیم - خطرپذیری است. غربی‌ها این خصوصیت مثبت را و به‌تبع آنها امریکایی‌ها - که فرهنگ اروپایی‌ها را اول بار گرفتند - خطرپذیرند. خطرپذیری می‌تواند جامعه را موفق کند. شما جوان‌ها باید آماده باشید؛ ترس از این که شاید نشود، این خیلی چیز بدی است. گاهی اوقات تصورات انسان، یک آینده‌ای را برای انسان تصویر می‌کند که به‌کلی او را مأیوس می‌کند؛ این به نظر من، یکی از ایرادهاست.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۵/۰۶/۲۵)

۳-۳. تقویت روابط با مسلمین و دفاع از مظلومان (مستضعفان)

رهبر معظم انقلاب اسلامی حیات انقلاب را در سرزندگی شعارهای انقلاب و پایبندی به آن می‌داند که این امر در گرو عملی کردن شعارهای انقلاب است. یکی از شعارهای انقلاب، دفاع از مظلومان و مستضعفان جهان است و انقلاب اسلامی نیز رسیدن به این هدف را جزء آرمان‌های اصولی خود می‌داند. در واقع دفاع از مستضعفان، امت واحده اسلامی را رقم می‌زند. رهبر انقلاب اسلامی می‌فرماید: «این انقلاب با شعارهای خود زنده است. اصلی‌ترین شعارهایی که در این انقلاب بر روی پرچم انقلاب نوشته شده است، شعار اسلامی بودن است؛ پایبند بودن به مبانی دین و اصول و قواعد دینی است؛ سلطه‌ستیزی است؛ ستیزه با استکبار است؛ دفاع از مظلومان عالم است، آن هم دفاع صریح و صادقانه از همه مظلومان.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۷/۰۳/۱۴)

ایشان اجرای اصول و محکمتات انقلاب و امام را تنها راه سعادت دنیا و آخرت ملت بر می‌شمردند و با اشاره به اعلام وفاداری مستمر ملت به این مبانی و اصول، تأکید می‌کنند؛

«عدالت اجتماعی پر کردن شکاف تأسفبار طبقاتی، مبارزه با هرگونه فساد مالی، اقتصادی و سیاسی، خدمت بی‌دریغ به مردم، حفظ استقلال همه‌جانبه کشور، جلوگیری از رخنه و نفوذ دشمنان، دفاع از حقوق مظلومان عالم و مبارزه با ظلم و زورگویی، خطوط اصلی و تغییرناپذیر انقلاب است که امام راحل عظیم‌الشان آنها را روشن و دقیق و مستحکم ترسیم کرد و قانون اساسی نیز مظهر و تجسم همه آنها به‌شمار می‌رود.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۱/۰۳/۱۴)

۳-۴. عدم اصالت جنگ تهاجمی و لزوم داشتن هویت دفاعی

در اندیشه امام خامنه‌ای جنگ تهاجمی اصالت ندارد؛ چرا که هویت و درون مایه دین اسلام، صلح و آرامش است و تقویت و تحکیم قدرت نظامی نیز در راستای هدف‌های دفاعی بوده و فاقد جنبه‌های تهاجمی است.

«دفاع، جزئی از هویت یک ملت زنده است. هر ملتی که نتواند از خود دفاع بکند، زنده نیست. هر ملتی هم که به فکر دفاع از خود نباشد و خود را آماده نکند، در واقع زنده نیست. هر ملتی هم که اهمیت دفاع را درک نکند، به یک معنا زنده نیست. ما نمی‌توانیم چشم و قدرت تحلیل داشته باشیم، توطئه عمیق عنادآمیز استکبار علیه اسلام و انقلاب و نظام اسلامی را ببینیم، در عین حال به فکر دفاع نباشیم. خدا آن روز را نیاورد که این ملت و برگزیدگانش، از تهاجم عنودانه خبثت‌آمیز استکبار جهانی و در رأس آن‌ها امریکا، دچار غفلت بشود.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۶۸/۰۸/۲۹)

ایشان معتقدند که می‌بایست قدرت دفاعی متناسب با تهدیدها ارتقاء یابد تا در صورت مقتضی، پاسخ دندان‌شکن به متجاوزان داده شود. فرماندهی کل قوا نسبت به تهدیدهای دشمن در بیاناتی چنین می‌فرمایند:

«وقتی دشمن دائماً تهدید نظامی می‌کند، همه عقلا عالم معتقدند که ما باید قدرت خود را زیاد کنیم و دفاع قانونی و مشروع خود را انجام دهیم. منطبق این را حکم می‌کند و همه شواهد و قرائن و دلایل سیاسی و دیپلماسی هم همین را تأیید می‌کند. بنابراین ما باید قدرت خود را زیاد کنیم، در غیر این صورت هرگونه عقب‌نشینی در مقابل قدرت متکبر و زورگو، یک‌طرفه و تشویق به تعرض و تجاوز بیشتر خواهد بود؛ این را ما در طول چند سال در صحنه‌های گوناگون تجربه هم کرده‌ایم. هرجا عقب‌نشینی‌ای مشاهده کرده‌اند، یک قدم جلو آمده‌اند؛ ممنون نشده‌اند که بگویند بالاخره این‌ها یک امتیاز دادند، ما هم یک امتیاز

بدهیم. در مقابله و مواجهه قدرت، این حرف‌ها معنا ندارد. قدرت‌های مادی، این مطالب سرشان نمی‌شود. وقتی دیدند طرف یک قدم عقب رفت یا مرعوب شد، احساس می‌کنند پس باید فشار را بیشتر کرد.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۲/۰۵/۱۵)

۳-۵. امنیت و اقتدار در سایه‌سار افزایش توان رزمی هوشمندانه

افزایش اقتدار دفاعی و امنیتی و انتظامی به منظور بازدارندگی و پاسخگویی مؤثر به تهدیدها و تأمین منافع ملی، امنیت عمومی^۱ و پشتیبانی از سیاست خارجی، گسترش صلح، ثبات و امنیت در منطقه با بهره‌گیری از همه امکانات است. (مرادپیری، ۱۳۹۱، جلد ۱: ۷۱) مقام معظم رهبری در این ارتباط می‌فرماید: «نیروهای مسلح روزبه‌روز باید خود را نیرومندتر کنند؛ نوآوری یعنی این. نوآوری فقط در ساخت سلاح و تجهیزات نیست؛ اگرچه نوآوری در ساخت و ابتکار در به وجود آوردن روش‌های جدید تسلیحاتی یکی از نوآوری‌های مهم است، اما نوآوری در آموزش، نوآوری در سازماندهی و تشکیلات، نوآوری در شیوه‌های پشتیبانی، نوآوری در دستورالعمل‌های رزمی، همه این‌ها، لازم است. گام‌های بلند بردارید، گام‌های محکم بردارید، به سمت هدف-های روشن با قوت و قدرت حرکت کنید، خودتان را نیرومند کنید. این دژ و این حصار را برای ملت بزرگ ایران اطمینان‌بخش‌تر کنید.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۷/۲۰/۱۲)

تقویت نیروی دفاع از هویت و مرزهای یک ملت نیز یکی از مهم‌ترین اقداماتی است که امروزه بر عهده نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران قرار دارد. (لطفی، ۱۳۹۱، جلد ۱: ۱۰۷) البته به تعبیر فرماندهی کل قوا، این هدف با هوشیاری و حضور به‌موقع ایجاد شده است و در این زمینه می‌فرماید:

«خاصیت نیروی نظامی و انتظامی، همین هوشیاری و هوشمندی است؛ فریب نخوردن و همه جا حضور داشتن.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۰/۰۹/۱۳) و «نیروهای مسلح این امتیاز را در بین همه خدمتگزاران اسلام و کشور دارا هستند که اولاً، حافظ امنیت‌اند. اگر امنیت از یک کشوری، از یک ملتی سلب شود، راه همه پیشرفت‌ها به روی او بسته خواهد شد.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۰/۰۷/۲۱)

۳-۶. نقش حضور مستمر و پویای آحاد ملت در بقا و حفظ تمامیت ارضی

یکی از اهداف بلند ملت ایران پس از انقلاب اسلامی، حضور پویا در عرصه‌های مختلف سیاسی و اجتماعی خود بوده است. لذا در طول سال‌های متمادی و فراز و نشیب‌های مختلف،

¹. Public Security

حضور مؤثر ملت ایران اسلامی باعث به سلامت گذر کردن از پیچ‌های حساس و تاریخی در حیات سیاسی و اجتماعی ایران عزیز بوده است. امام خامنه‌ای نسبت به واکنش همه‌جانبه به کنش دشمنان می‌فرماید:

«دشمنان خوب می‌دانند که هرگونه تعرض، عکس‌العمل همه‌جانبه ملت ایران را نسبت به متعرضان و منافع آن‌ها در همه‌نقاط جهان به دنبال خواهد داشت.»
(امام خامنه‌ای، ۱۳۸۵/۱۱/۱۹)

از این منظر مقام معظم رهبری اعتقاد دارند سیاست دفاعی همه‌جانبه، سیاست دفاعی است که تمام ابعاد زندگانی انسان و اجتماع را دربر می‌گیرد. لذا نمی‌تواند صرفاً به امور نظامی وابسته باشد؛ اگرچه ابعاد سخت در جای خود مهم و حساس است، اما ابعاد نرم تهدیدات نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند.

۴. اندیشه‌های راهبردی امام خامنه‌ای با رویکرد خلع سلاح و کنترل تسلیحات

در اندیشه مقام معظم رهبری، سلاح به‌خودی‌خود دارای ارزش و منزلت نیست، بلکه ابزاری برای دفاع از کیان نظام و مقابله با تهدیدات احتمالی است. راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران به واسطه رعایت اصول ارزشی و مبتنی بر اندیشه‌های اسلامی-ایرانی، راهبرد بازدارندگی است.

از این منظر، جمهوری اسلامی ایران نیز سیاست دفاعی متکی بر تهدید یا کاربرد سلاح‌های هسته‌ای یا هر سلاح نامتعارف و کشتار جمعی (هسته‌ای، شیمیایی و میکروبی) را مطرود دانسته و اقتدار نظامی خود را مبتنی بر رویکرد تدافعی نه تهاجمی که مبتنی بر سیاست عدم تجاوز پی‌ریزی شده، بنا کرده است. بر این اساس دیدگاه‌های مقام معظم رهبری را می‌توان بر چهار محور اساسی در رابطه با موضوع خلع سلاح و کنترل تسلیحات دسته‌بندی کرد که در ادامه به بررسی آن‌ها خواهیم پرداخت.

۴-۱. دیپلماسی دفاعی راهی برای تأمین امنیت و افزایش ظرفیت دفاعی

یکی از ابزارهای نرم در جهت تأمین امنیت که در حوزه سیاست بین‌الملل و حوزه دفاع وجه اشتراک دارد؛ دیپلماسی دفاعی است. بر همین اساس یکی از محورهای رویکردهای اصلی جمهوری اسلامی ایران، تقویت و توسعه شکلی و ماهوی دیپلماسی دفاعی به‌عنوان ابزار دفاع همه‌جانبه است. البته قدرت‌های تمامیت‌خواه در نظام بین‌الملل همواره به دنبال آن بوده‌اند تا

با ایجاد گفتمان غالب خود در حوزه‌های مربوط به دیپلماسی دفاعی از جمله دیپلماسی خلع سلاح^۱، شرایط را در جهت تأمین اهداف زیاده‌خواهانه خود فراهم کنند. از این رو، سیاست غالب ایشان نسبت به جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یک بازیگر مؤثر بین‌المللی، استفاده از معاهدات و کنوانسیون‌های خلع سلاحی برای همراه کردن افکار عمومی جهان و معرفی ایران به‌عنوان عنصر نامطلوب بین‌الملل بوده است.

البته باید در نظر داشت که این فریب تبلیغاتی و سیاه‌نمایی به‌خودی‌خود می‌تواند فرصتی برای بازیگردانی ایران در عرصه دیپلماسی دفاعی باشد؛ چراکه حافظه تاریخی افکار عمومی جامعه بین‌الملل نیز استفاده ایالات متحده آمریکا، ایادی وابسته به آن و دیگر دولت‌های غربی - که ضد ایران اسلامی هستند - از تجهیزات و سلاح‌های کشتار جمعی را در عرصه‌های مختلف تاریخی فراموش نکرده است. کشتار مردم بی‌گناه هیروشیما و ناکازاکی به‌تنهایی آن - چنان فاجعه سیاهی است که دیگر مجالی برای آوردن وقایع دیگر را نمی‌دهد. لذا دیپلماسی دفاعی با رویکرد خلع سلاح می‌تواند چارچوبی برای پیگیری دفاع همه‌جانبه نرم‌افزاری نسبت به حفظ ظرفیت‌ها و همچنین تأمین نیازهای سخت‌افزاری کشور در دفاع ملی و کاربری آن علیه قدرت‌های دارای توان کشتار جمعی باشد.

۴-۲. تسلیحات کشتار جمعی

در اندیشه امام خامنه‌ای تسلیحات کشتار جمعی جایگاهی نداشته و بارها مخالفت خود را با این نوع سلاح‌های مخرب بیان داشتند. ایشان بر اساس آموزه‌های اسلامی و منابع اسلامی تأکید دارند که تولید، بهره‌گیری و صادر کردن سلاح‌های کشتار جمعی همچون سلاح‌های هسته‌ای، شیمیایی، بیولوژیکی و بمب‌های اتمی به ضرر جامعه جهانی بوده و بشریت در رهگذر این تولیدات انبوه سلاح، امنیت خویش را از دست خواهد داد.

بر همین مبنا، در دیداری که با دانشمندان هسته‌ای داشتند، فرمودند: «از لحاظ فقهی و نظری ما این کار را حرام می‌دانیم. این حرکت را حرکتی خلاف می‌دانیم، ما استفاده از این سلاح را گناه بزرگ می‌دانیم و نگه‌داشتن آن را یک کار بیهوده و پر ضرر و پر خطر می‌دانیم و هرگز دنبالش هم نمی‌رویم. ما می‌خواهیم به دنیا اثبات کنیم که داشتن سلاح هسته‌ای، قدرت‌آفرین نیست؛ به دلیل این‌که قدرتهایی که سلاح هسته‌ای دارند، امروز دارای سخت‌ترین مشکلات‌اند. آن‌ها با تهدید هسته‌ای بر دنیا مسلط شدند، اما امروز این تهدید دیگر

¹ . Disarmament Diplomacy

کاربرد ندارد. ما می‌خواهیم بگوییم ما دنبال سلاح هسته‌ای نیستیم و اقتدار را در سلاح هسته‌ای نمی‌دانیم و اقتدار متکی به سلاح هسته‌ای را هم می‌توانیم بشکنیم.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۰/۱۲/۰۳)

امام خامنه‌ای علاوه بر ممنوع اعلام کردن سلاح‌های کشتار جمعی، بر حرام بودن آن تأکید کرده و می‌فرماید:

«ما اعتقاد به بمب اتم نداریم، به سلاح اتمی نداریم؛ دنبالش هم نخواهیم رفت. بر طبق مبانی اعتقادی ما، مبانی دینی ما، به کاربردن این‌گونه وسائل کشتار جمعی اصلاً ممنوع است، حرام است.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۸/۱۱/۳۰)

مقام معظم رهبری در نخستین کنفرانس بین‌المللی خلع سلاح و عدم اشاعه سلاح‌های هسته‌ای در ۲۸ فروردین سال ۱۳۸۹ تأکید داشتند که استفاده از هرگونه سلاح کشتار جمعی نیز «نقض جدی مسلم‌ترین قواعد بشردوستانه و مصداق بارز جنایت جنگی» است و افزون بر سلاح هسته‌ای، دیگر انواع سلاح‌های کشتار جمعی، نظیر سلاح شیمیایی و سلاح میکروبی نیز تهدیدی جدی علیه بشریت تلقی می‌شوند. ایشان همچنین فرموده‌اند:

«استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی از جمله سلاح‌های شیمیایی و هسته‌ای کاملاً محکوم، مغایر با اصول اسلامی و اقدامی بر ضد انسانیت است. ایران نیز خود قربانی این سلاح‌ها بوده است اما حتی زمانی که صدام، جمهوری اسلامی ایران را مورد حمله سلاح‌های شیمیایی قرار می‌داد، ما اقدام به تولید یا استفاده از سلاح‌های شیمیایی نکردیم. چرا که استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی مغایر با دستورات اسلام و اصول ماست.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۲/۰۱/۰۱)

نکته این است که رهبر انقلاب، خلع سلاح و کنترل تسلیحات کشتار جمعی در عصر حاضر را ابزاری سیاسی و امری برای ماجراجویی و مداخلات کشورهای غربی در کشورهای غیر هم-سو می‌دانند و معتقد هستند کسانی که متهم اصلی هستند، دیگران را محکوم می‌کنند: «تنها مجرم اتمی جهان (امریکا) برای مقاصد سیاسی خود، کشورهای دیگر را به تلاش برای دستیابی به سلاح‌های کشتار جمعی متهم می‌کند.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۹/۰۱/۲۸)

ایشان نسبت به اتهامات غربی‌ها مبنی بر دستیابی به بمب اتم در فعالیت‌های هسته‌ای ایران می‌فرمایند:

«این، یک حرف نامربوط و غلط و دروغ محض است. ما بمب هسته‌ای لازم نداریم. ما هیچ آماج و هدفی نداریم که بتوانیم بمب هسته‌ای را در آنجا مصرف کنیم. ما به‌کارگیری سلاح هسته‌ای را با احکام اسلامی مخالف می‌دانیم؛ این را

صریحاً بیان کرده‌ایم. ما تحمیل هزینه ساخت سلاح هسته‌ای و نگهداری آن را بر ملت خودمان یک تحمیل بی‌جا و بی‌مورد می‌دانیم. ساخت چنین سلاحی و نگهداری آن، هزینه‌های زیادی دارد و ما به هیچ وجه جایز نمی‌دانیم که این هزینه بر مردم تحمیل شود؛ ما احتیاجی نداریم. ما داعیه تسلط بر دنیا، مثل امریکایی‌ها، نداریم که بخواهیم سلطه زور بر دنیا داشته باشیم و احتیاج به بمب هسته‌ای داشته باشیم؛ بمب هسته‌ای و قدرت انفجاری ما، ایمان ماست؛ و جوانان و مردم ما که در دشوارترین میدان‌ها با کمال قدرت و با همه ایمان ایستاده‌اند و باز هم خواهند ایستاد، پشت سر این تبلیغات دروغین و کمر بسته این دروغ‌ها، دستگاه‌های سیاسی و تبلیغاتی امریکایی‌ها هستند و صهیونیست‌ها هم همراه آن‌ها و در کنار آن‌ها به امریکایی‌ها کمک می‌کنند. آنچه که هست، مربوط به آنهاست.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۵/۰۳/۱۴)

رهبر انقلاب اسلامی با تأکید بر این که طرح شعار «خاورمیانه عاری از سلاح هسته‌ای» به معنای چشم‌پوشی از حق بهره‌برداری صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای و تولید سوخت هسته‌ای نیست، تشریح می‌کند؛

«استفاده صلح‌آمیز از این انرژی بر اساس قوانین بین‌المللی حق همه کشورهای است و همه باید بتوانند از این انرژی سالم در مصارف گوناگون حیاتی کشور و ملتشان استفاده کنند و در اعمال این حق، وابسته به دیگران نباشند.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۱/۰۶/۰۹)

۳-۴. تسلیحات متعارف و نیازهای دفاعی کشور

تولید سلاح‌های متعارف نه برای زیاده‌طلبی بلکه برای دفاع در مقابل دشمنان زورگو جایز است. بر این اساس رویکرد امام خامنه‌ای به معاهدات خلع سلاحی که در بستر و گفتمان دولت‌های زیاده‌خواه غربی چارچوب‌بندی شده است، رویکردی منفی از این بابت است که ایشان معتقد هستند دولت‌های غربی که روزگاری با سیاست امپریالیستی به دنبال تاراج مستضعفین جهان بوده‌اند؛ حالا این معاهدات به ظاهر بشردوستانه را ابزاری دیگر برای به زیر سلطه بردن در نظر گرفته‌اند.

ایشان می‌فرمایند: «این‌ها می‌خواهند چه کسی را خلع سلاح کنند؟ در منطقه خاورمیانه، بیشترین سلاح‌ها کجاست؟ بیشترین خطرها از کجا ناشی شده است؟ کسی غیر از رژیم صهیونیستی؟ این دولت دست‌نشانده جعلی غاصب صهیونیست، بیشترین سلاح‌ها را تولید و صادر و وارد می‌کند. خطرناک‌ترین جرثومه‌ها در این منطقه است. این رژیم، دائم مایه تشنج

است. آیا خلع سلاح را از او می‌خواهند؟ ابداً، او را بیشتر تقویت می‌کنند، آنجا که پای عمل به میان بیاید، خواهید دید که نوکران و دست‌نشانندگان خودشان در منطقه را هم هرچه بتوانند، تجهیز می‌کنند. پس هدفشان کیست؟ خلع سلاح منطقه خاورمیانه، یک طرح امریکایی به منظور گسترش سلطه آن کشور بر منطقه و تقویت رژیم صهیونیستی بود. این طرح اساساً بخشی از استراتژی نوین جهانی امریکا برای اعمال سلطه و نفوذ بر مناطق جهان از جمله خاورمیانه محسوب می‌شود و طبعاً در مرحله‌ای مطرح گردید که زمامداران امریکا سرمست از پیروزی بر عراق، طرح‌های زیادی برای بهره‌برداری از شکست نیروهای عراقی در کویت در سر می‌پروراندند.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۰/۰۴/۲۰)

بر اساس آراء امام خامنه‌ای، می‌توان دریافت که توان دفاعی در راستای بازدارندگی و موازنه تهدید با رعایت اصول و قواعد بشردوستانه است، نه سلطه و هژمونی. البته این رویکرد در افکار عمومی نیز پذیرفته شده و مقبولیت دارد.

«جنگ، اتفاق خشن و نامطلوبی است؛ اما بالأخره قاعده و قانونی باید داشته باشد. در جنگ هم جوانمردی و ناجوانمردی داریم. رژیم متجاوز بعثی، ناجوانمردانه‌ترین روش‌ها را علیه ملت ایران و جوانان ما به کار برد. شهر تهران و ده‌ها شهر را بارها و بارها، برای مدت‌های طولانی با موشک‌های دوربرد کوبیدند. در جبهه‌ها، سلاح‌های شیمیایی به کار بردند؛ نه یک‌بار، نه دو بار، نه مدت یک ماه، دو ماه، سال‌های متمادی، شاید پنج سال، شش سال، در این جبهه‌های ایران و عراق، سلاح شیمیایی به وسیله رژیم بعثی به کار رفت. این سلاح‌ها را چه کسی به آن‌ها داده بود؟ غیر از کشورهایی که دم از حقوق بشر می‌زنند؟! این سلاح‌ها را غیر از آن‌ها، کسی دیگر در اختیار رژیم بعثی گذاشته بود.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۶/۰۲/۰۳)

در جایی دیگر آمده است:

«ما باید قدرت خود را زیاد کنیم و دفاع قانونی و مشروع خود را انجام دهیم. منطق این را حکم می‌کند و همه شواهد و قرائن و دلایل سیاسی و دیپلماسی هم همین را تأیید می‌نماید. البته استحکام داخلی به معنایی نیست که آن‌ها خیال می‌کنند، یعنی رسیدن به فلان سلاح. ما اصلاً، منطقاً و مبنائاً با سلاح‌های کشتار جمعی به این شکل موافق نیستیم. در زمان جنگ هم ما سلاح‌های میکروبی و شیمیایی را ممنوع دانستیم؛ همان وقت هم دولت ما این را اعلام کرد. پس

استحکام داخلی به معنای دیگری است، بنابراین ما باید قدرت خود را زیاد کنیم، والا هرگونه عقب‌نشینی در مقابل قدرت متکبر و زورگو، یک‌طرفه و تشویق به تعرض و تجاوز بیشتر خواهد بود.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۲/۰۵/۱۵)

۴-۴. امحاء تسلیحات کشتار جمعی

رهبر معظم انقلاب اسلامی به طور جدی از امحاء تسلیحات کشتار جمعی و خلع سلاح در سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی در راستای تحقق جامعه امن جهانی حمایت می‌کنند و در کنفرانس‌ها، پیام‌ها و بیانات خویش بر لزوم این امر توسط رژیم‌های بین‌المللی تأکید مؤکد دارند. ایشان تأکید دارند که سلاح‌های کشتار جمعی برای بشریت بهره‌ای به‌جز نابودی تمدن‌ها و اصل بشریت نخواهد داشت.

«ملت ایران و مسئولان کشور بارها اعلام کرده‌اند که سلاح هسته‌ای در نظام تسلیحاتی ما وجود ندارد و حتی اعلام شد که از نظر اسلام استفاده از سلاح هسته‌ای حرام است، اما غربی‌ها و به‌ویژه امریکا در تبلیغات دروغین خود می‌گویند ایران به دنبال بمب هسته‌ای است که این برخورد، حق‌کشی آشکار است.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۸/۰۳/۱۴)

ایشان تأکید دارند جمهوری اسلامی ایران بر موضع «خاورمیانه عاری از سلاح اتمی» اصرار داشته و سازمان ملل متحد باید در خصوص رفع نگرانی‌های موجود در زمینه سلاح اتمی تلاش جدی انجام دهد. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای با اشاره به تجهیز رژیم صهیونیستی به سلاح اتمی از جانب امریکا و برخی قدرت‌های دیگر، اشاره می‌کنند:

«این موضوع، خطر بزرگی برای منطقه است و از سازمان ملل متحد انتظار است که در این خصوص اقدامی انجام دهد.» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۱/۰۶/۰۸)

نتیجه‌گیری

با توجه به حساس بودن مقوله دفاع در عرصه بین‌الملل و مرتبط بودن آن با امنیت و منافع ملی، وجود بعضاً تقابل‌های جدال‌برانگیز در واحدهای سیاسی نظام بین‌الملل بر سر این مسائل امری است که به‌نوعی پارادایم در این عرصه تبدیل شده است. پیوند عمیق امنیت ملی دولت‌ها با سیاست دفاعی و راهبرد تسلیحاتی، آن‌ها را وادار به ارتقاء توانمندی در این عرصه کرده تا در پرتو آن، امنیت ملی نه‌تنها از تهدیدها مصون، بلکه امنیت پایدار به‌عنوان محصول رویکرد نظام‌مند دفاعی در راهبرد امنیت ملی کشور شکل گیرد. نظام بین‌المللی، فضای رقابت پیچیده میان دولت‌ها در جهت دستیابی به منافع ملی است که عرصه خلع سلاح و کنترل تسلیحات

نیز به‌عنوان تأسیسات و نهادهای حقوقی^۱، سیاسی، امنیتی و دفاعی، ارتباط وثیقی با امنیت و منافع ملی کشور داشته و توفیق یا شکست در حوزه مذکور منجر به تسری به سایر حوزه‌ها می‌گردد.

بررسی دیدگاه‌های دفاعی-نظامی مقام معظم رهبری به‌عنوان رهبر نظام اسلامی و فرماندهی کل قوا دارای جوانب مثبتی است که پرداختن به آن می‌تواند در مسیر تصمیم‌سازی، به مدیران دفاعی-امنیتی کشور در عرصه‌های خرد و کلان کمک کند. مقام معظم رهبری به امر دفاع به‌مثابه یک امر ضروری و دارای وجوب می‌نگرند و دفاع را نه‌تنها یک امر عقلایی، بلکه آن را یک حق انسانی و تکلیف شرعی می‌دانند. در واقع، از اندیشه سیاسی-دفاعی مقام معظم رهبری می‌توان به نوعی استراتژی دفاع ملی و دفاع همه‌جانبه‌ای به‌دست آورد که ابعاد فرهنگی-اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و نظامی دارد؛ و پرداختن به امر دفاع در عرصه نرم و سخت از جایگاه بسیار اساسی و یکسانی در اندیشه ایشان برخوردار است.

دفاع همه‌جانبه در اندیشه مقام معظم رهبری تنها به دفاع نظامی و مختص به نیروهای مسلح نیست، لذا در اکثر کشورهای دارای بینش نظامی و پیشرفته، از جمله جمهوری اسلامی ایران به امر دفاع به‌عنوان مؤلفه‌های قدرت ملی در جهت دفاع از آرمان‌ها و منافع ملی کشور نگرین می‌شود. بنابراین دفاع فقط در عرصه نظامی خلاصه نگردیده بلکه ابعاد دفاع می‌تواند سایر حوزه‌ها از جمله اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، علمی فناوری و... را در برگیرد.

داشتن ابزارهای پیشرفته و مدرن تسلیحاتی می‌تواند عاملی مهم در جهت مقابله با هجوم دشمنان در صورت اقدام و حتی منصرف کردن کشور خاطی در صورت اقدام نظامی علیه کشور دانست. لذا در کنار تلاش در عرصه سخت، سعی و کوشش در مسیر دیپلماسی دفاعی و در پرتو آن دیپلماسی خلع سلاحی و کنترل تسلیحاتی که امروزه از عرصه‌های بسیار حساس و مهم بین‌المللی بوده و به علت پیوستگی حوزه مذکور با امنیت و منافع ملی، مد نظر کشورهای قدرتمند قرار گرفته می‌بایست مورد توجه قرار بگیرد.

مقام معظم رهبری به خلع سلاح و کنترل تسلیحات، با توجه به آموزه‌های اسلامی و موازین بین‌المللی، نگاه خلع سلاحی در عرصه کشتار جمعی (هسته‌ای، شیمیایی و بیولوژیک) و کنترل تسلیحاتی در حوزه سلاح‌های متعارف دارد. امام خامنه‌ای به تسلیحات متعارف نه تنها

^۱. *Legal Institutions*

رویکردی خلع سلاحی ندارند بلکه دارا بودن تسلیحات پیشرفته و مدرن را از ضروریات اقتدار دفاعی کشور می‌داند و لازمه حیات کشور را در گرو دفاع از کشور با استفاده از تجهیزات دفاعی می‌داند. ایشان دفاع را جزئی از هویت یک ملت زنده می‌داند و معتقد است که اگر کشوری توان دفاع از خود را نداشته باشد آن ملت زنده نخواهد بود. البته دفاع از منظر ایشان، تنها به عرصه نظامی خلاصه نمی‌شود، بلکه سایر حوزه‌های نرم را نیز در بر می‌گیرد. این نگرش، نشان از عنایت مقام معظم رهبری به تسلیحات پیشرفته دارد تا در پرتو آن، بازدارندگی مؤثر برای کشور ایجاد شود.

بازدارندگی در اندیشه مقام معظم رهبری تنها در امور تسلیحات متعارف معنا و مفهوم دارد و بازدارندگی هسته‌ای و سایر تسلیحات کشتار جمعی و تسلیحاتی جدیدی که در حوزه تسلیحات کشتار جمعی جای می‌گیرد، از درجه معنا ساقط است و هیچ جایگاهی در اندیشه دفاعی ایشان ندارد.

References

- Holy Guran.
- Alidousti, ghasem (2012): "Active Deterrence in thought and opinion of majesty imam Khamenei (Modazaleh AL_Ali)", selected articles of the first conference of explanation of defensive thoughts of imam Khamenei (Modazaleh AL_Ali), political ideology organization of ministry of defense and armed forces support. Vol 2. (In Persian)
- Asgar khani, Abu Mohammad (2004): international Regimes, Tehran: abraar_e_moaser publishing, (first Edition). (In Persian)
- Barent, j (2008): Steele, ontological security in internationals (self) identity and the IR state, New York.
- Booth, Ken (2007): Theory of World Security, New York.
- Haji nejad, Amin, Mehdi Ansari and Mohammadreza hatamian far (2012): "study of defensive thoughts of imam Khamenei (Modazaleh AL_Ali)", selected articles of the first conference of explanation of defensive thoughts of imam Khamenei (Modazaleh AL_Ali)", political ideology Organization

of ministry of defense and armed forces support, Vol 1. (In Persian)

- Jafari, seyed Asghar (2012): “legitimate defense in point of view of imam Khamenei (Modazaleh AL_Ali) and international law, selected articles of the first conference of explanation of defensive thoughts of imam Khamenei (Modazaleh AL_Ali)”, political ideology organization of ministry of defense and armed forces support, Vol 2. (In Persian)

- Lotfi, Safar Ali (2012): “Fundamentals of national authority in defensive thoughts of imam Khamenei (Modazaleh AL_Ali)”, selected articles of the first conference of explanation of defensive thoughts of imam Khamenei (Modazaleh AL_Ali), political ideology organization of ministry of defense and armed forces support. Vol 2. (In Persian)

- Mansouri Larijani, esmaeil (2000): *efficiency of defense policy in opinion of supreme leader, Tehran: center for aye cultural publishing. (In Persian)*

- Mansouri, javad (1998): “defense factors and new international conditions”, collection of essays of seventh seminar of explanation of defensive thoughts of imam Khomeini, Tehran, political ideology Organization of ministry of defense and armed forces support. Vol 1. (In Persian)

- Mesbahi, gholamreza (1998): *cultural offence and the ways of confrontation with it*”, collection of essays of seventh seminar of explanation of defensive thoughts of Imam Khomeini, Tehran: political ideology Organization of ministry of defense and armed forces support. Vol 1. (In Persian)

- Morad piri, hadi (2012): “methodology and components defense thought of imam Khamenei (Modazaleh AL_Ali)”, selected articles of the first conference of explanation of defensive thoughts of imam Khamenei (Modazaleh AL_Ali), political ideology Organization of ministry of defense and armed forces support. Vol 1. (In Persian)

- Morgenta, hans.g. (1995): “*politic between nations (strive for power and peace)*”, Review: count W Thompson, translated by homeira moshirzadeh, Tehran: ministry of foreign affairs. (In Persian)
- Saed, nader and alidousti,ghasem (2010): “*Defense treaties and military interactions, first Edition, Tehran, office of strategic studies of ministry of defense and armed forces support*”, Deputy for international Affairs. (In Persian)
- Sahife sajjadie (1997): translated by hossein ansarian, payam_e_azadi publishing, Tehran (first Edition). (In Persian)
- Speeches of the supreme leader of the revolution available on the site: “*leader.ir*”. (In Persian)
- Weitz, Richard (2011): *The U.S. Military & Bahrain*, available at: www.sldinfo.com.

Defensive strategies in the light of defensive ideas of Imam Khamenei: With disarmament approach and weapons control

*Abu Mohammad Asgarkhani*¹

*Abolghasem Babatabaer sorkhi*²

*Seyed Mohammad Jafari nejad*³

Abstract

Providing defense and security in disarmament discourse and controlling weapons are vital areas in the heart of international policy of states. Therefore, securing as a undeniable necessity, is an important measure of the strategists in the position of the viewpoint and its implementation by the managers of this sector. This has caused states as the main actors to formulate their strategies in the field of defense and in the context of observance of disarmament and arms control discourse to enhance the soft power and the public opinion of the international community to be peaceful in their defensive actions. Islamic iran as one of the most effective actors in the region in order to maintain its stable security is no exception; Since the defensive view of the leaders of each society is the defensive foundations of that Society, we tend to analyze the thoughts of leader of I.R.iran as the commander of whole force with an approach to the category of disarmament and arms control in the theoretical framework which is derived from Islamic revolution ideology and what is expected from an Islamic government. in this point of view the main question is that "how has been developed Defensive strategies in the light of defensive ideas of imam khamenei With disarmament approach and weapon control" to answer this question, the library method and investigation in the verses of HOLY QURAN and innocent Shiite imams and total speeches of the supreme leader has been used.

Key words: *Defense, security, disarmament, arms control, soft power.*

---

¹. Associate Professor of faculty of law and political science at the Tehran University.

². MA Diplomacy of Arms control -Malek_e_Ashtar University in Tehran (Responsible Author).

³. MA Diplomacy of Arms control -Malek_e_Ashtar University in Tehran.